Mark

Riktlinjer

Vuxenenhetens handläggning och insatser

Dokumenttyp Riktlinjer	**Fastställd av** Socialnämnden	**Beslutsdatum** 2026-02-23, § 6	**Giltig till** Tills vidare
Dokumentansvarig Verksamhetschef Myndighet/IFO	**Gäller för** Vuxenenheten	**Granskad/ reviderad**	**Diarienr.** 2026–5

Inledning 3
Riktlinjernas syfte 3
Disposition och begrepp 3
Verksamhetens inriktning 3
Den enskildes ansvar 3
Värdigt liv och välbefinnande 3
Förebyggande och lätt tillgänglig 4
Verksamhetsövergripande utgångspunkter 4
Kunskapsbaserad socialtjänst av god kvalitet 4
Att utveckla nya insatser och arbetssätt 4
Bedömning av barnets bästa 5
Anmälningsplikt 5
Förebygga brott 5
Samverkan 6
Verksamhet Vuxenenheten 6
Målgrupper 6
Insatser 8
Vuxenenhetens insatser utan behovsprövning 8
Vuxenenhetens behovsprövade insatser 9
Metoder 15
Socialpsykiatri 15
Skadligt bruk och beroende 16
Samsjuklighet 18
Våld i nära relation 18

Inledning

Riktlinjernas syfte

Riktlinjerna ska ge stöd i det dagliga arbetet och tydliggöra ramar för beslut. De ska bidra till likvärdig hantering och professionellt bemötande utifrån de lokala förutsättningar som råder, vilka bland annat påverkas av politiska beslut och direktiv till verksamheten.

Disposition och begrepp

De första avsnitten i riktlinjerna gäller hela socialtjänstens verksamhet och utgår från olika perspektiv ur socialtjänstlagen (2025:400). De innehåller grundläggande information som är viktig att läsa innan de senare avsnitten, som innehåller information för den specifika verksamheten. Begreppet ”verksamhet” används både för socialtjänsten som helhet och för dess enskilda delar. LSS-verksamhet omfattas också av riktlinjerna, även om den inte ingår i socialtjänstlagens definition, eftersom den organisatoriskt ligger inom socialtjänstens ansvar.

Verksamhetens inriktning

Socialtjänsten ska med utgångspunkt i demokrati och solidaritet främja enskildas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlika och jämställda levnadsvillkor, och
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Verksamheten ska bygga på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet, och ha följande inriktning:

Den enskildes ansvar

Socialtjänsten ska hjälpa människor att stärka sina egna resurser och påverka sin livssituation, utan att ta över ansvaret. Socialtjänsten ska erbjuda stöd som frigör och utvecklar den enskildes möjligheter, samtidigt som den tar fasta på att varje individ har ett ansvar för sin egen och andras sociala situation.

Värdigt liv och välbefinnande

Socialtjänsten ska verka för att människor får leva ett värdigt liv och må bra. Det betyder att privatliv och kroppslig integritet respekteras, att man får bestämma och vara delaktig, att hjälpen passar ens behov, håller god kvalitet och ges med ett bra bemötande.

Förebyggande och lätt tillgänglig

Det förebyggande arbetet ska vara en självklar del av socialtjänstens verksamhet på alla nivåer. Det innebär att man vid strategiska beslut, planering, fördelning av resurser, uppföljning och i det dagliga arbetet alltid bör överväga vilka åtgärder som utifrån nämndens ekonomiska förutsättningar kan motverka sociala problem och minska behovet av social omsorg.

Socialtjänsten ska vara enkel att nå. Det ska kännas tryggt och lätt att kontakta oss. Det finns inget enda rätt sätt att skapa tillgänglighet, därför behöver vi ta reda på vad som gör det enklare för den enskilde att få kontakt och stöd. Ett sätt är att erbjuda vissa insatser utan behovsprövning.

Verksamhetsövergripande utgångspunkter

Kunskapsbaserad socialtjänst av god kvalitet

Arbetet inom socialtjänsten ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. ”Vetenskap” syftar på kunskap som tagits fram genom forskning, medan beprövad erfarenhet är kunskap som vuxit fram i praktiken – genom att systematiskt lyssna på personal och brukare, följa upp arbetet, dokumentera, granska och dela erfarenheter.

Ibland utförs arbete som inte har direkt stöd i forskning eller beprövad erfarenhet. Då är det extra viktigt att följa upp och utvärdera insatserna, för att de ska bli mer kunskapsbaserade. I vissa fall kan det också vara nödvändigt att upphöra med en insats som saknar stöd i vetenskap och erfarenhet.

En evidensbaserad praktik (EBP) innebär att man använder flera typer av kunskap när man fattar beslut om, samt utför insatser. Det handlar om att kombinera den bästa tillgängliga forskningen, professionell expertis och den enskildes egna erfarenheter och önskemål.

Sammanfattningsvis ska socialtjänsten vara så kunskapsbaserad som möjligt. Då använder vi våra resurser på bästa sätt och gör största möjliga nytta för den enskilde.

Att utveckla nya insatser och arbetssätt

Nämnden vill på olika sätt öka kommunmedlemmarnas delaktighet. Vi ska gå från att göra saker för människor till att göra saker tillsammans med dem. Begrepp som används för detta är samskapande, tjänstedesign och användardriven utveckling.

För att arbeta samskapande och användardrivet behöver vi först ta reda på vad som saknas eller kan bli bättre. Arbetet ska utgå från användarnas egna synpunkter och perspektiv. SKR:s verktyg Styrsnurran och Innovationsguiden ger stöd och metoder för detta. Vi ska också samla kunskap genom att följa utvecklingen och använda säkra källor, som Socialstyrelsens metodguide och SBU:s översikter, för att hitta metoder som fungerar. Slutligen ska vi

vidareutveckla och förbättra genom att följa upp och utvärdera insatser regelbundet. Om uppföljningen görs inom ramen för individbaserad systematisk uppföljning (ISU) kan vi samtidigt öka den samlade lokala kunskapen.

Bedömning av barnets bästa

När nämnden fattar beslut som påverkar barn ska barnets bästa alltid komma först. Det gäller hela socialtjänsten, inte bara de delar som arbetar direkt med barn. Barn ska få säga vad de tycker, men har också rätt att avstå. Det ska framgå i beslutsunderlaget hur barn har varit med, vilka synpunkter som kommit fram och vad som bedömts som barnets bästa. Detta kallas barnkonsekvensanalys och är lika viktigt vid enskilda ärenden som vid beslut som påverkar barn som grupp, till exempel nya insatser. Att barn får komma till tals och vara delaktiga är av avgörande betydelse för visionen ”Bästa barnkommun”.

Anmälningsplikt

Socialnämnden ansvarar för att barn som riskerar att fara illa snabbt får skydd och stöd. Alla som arbetar med barn, till exempel inom vård, skola eller rättsväsende, måste enligt lag kontakta socialtjänsten om de misstänker att ett barn far illa. Detta gäller också alla som arbetar inom socialförvaltningen. Om någon har oro för ett barn ska det genast anmälas. Om oron kommer från en enhet inom förvaltningen räknas det inte som en formell orosanmälan, men ska ändå hanteras som en sådan. Då blir informationen sökbar i barnets personakt och barnet får samma möjligheter till skydd.

Förebygga brott

Brottslighet har en negativ påverkan på både individ och samhälle. För att förebygga brott behöver olika samhällsaktörer samarbeta. Om en verksamhet inte själv erbjuder stöd inom ett visst område, är det viktigt att personalen har tillräcklig kunskap för att kunna hänvisa vidare till rätt hjälp. Det är också viktigt att personal i socialtjänstens alla olika delar vet hur man ställer frågor om utsatthet och våld. Det kan vara avgörande för att den som utsatts vågar berätta och får rätt stöd. Det gäller alla typer av våld, men särskilt våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.

Socialnämnden ska motverka välfärdsbrott. Nämnden har tillgång till information som kan vara viktig för brottsbekämpande myndigheter, och för att upptäcka oseriös verksamhet inom vård och omsorg. Genom att rapportera misstänkta avvikelser skyddar vi människors rättigheter och ser till att resurserna används rätt. Vi delar information inom nämnden och med andra myndigheter när det är nödvändigt och enligt gällande bestämmelser. En noggrann prövning ska göras för att skydda individens integritet. Nämnden omfattas av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och är skyldig att underrätta exempelvis Försäkringskassan, CSN, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassor vid misstanke om felaktiga utbetalningar.

Samverkan

Socialnämnden ska ha en tydlig och effektiv samverkan, både inom förvaltningen och med andra aktörer, för att möta människors behov. Samverkan bygger på kunskapsdelning, samordning och gemensamma mål. Den kräver tydlig kommunikation, respekt för olika kompetenser och delat ansvar. Genom att arbeta tillsammans på individ-, grupp- och samhällsnivå kan vi skapa bättre insatser och goda livsmiljöer.

Kommunen och nämnden har överenskommelser med andra instanser som reglerar samarbete och ansvar. Dessa ska följas och vara kända inom verksamheten. Intern samverkan är viktig eftersom många enskilda har kontakt med flera enheter. Samverkan ska ske med respekt för integritet och delaktighet. En samordnad individuell plan (SIP) är ett viktigt verktyg för trygghet och tydlighet. Socialtjänsten och vården är skyldiga att upprätta SIP när det behövs eller efterfrågas, för att den enskildes behov ska tillgodoses på bästa sätt.

Verksamhet Vuxenenheten

Vår mottagningsfunktion tar emot ansökningar och orosanmälningar samt ger råd och stöd. Socialsekreterare utreder och fattar beslut om insatser enligt 11 kap.1 § SoL. Behandlare i vår öppenvård ger stöd till personer som önskar insatser utan behovsprövning samt till de som beviljats en behovsprövad insats.

Boendehandläggare och administrativ handläggare ansvarar för uppgifter i det boendesociala teamet.

Förste socialsekreterare, samordnare och metodstödjare leder och fördelar det dagliga arbetet samt ger medarbetare metodstöd.

Målgrupper

Målgrupp är vuxna från 20 år som behöver stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), SoL och lag (1988:870) om lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM. I vissa av våra insatser möter Vuxenenheten även personer mellan 15 och 20 år. I allt vårt arbete ska barnperspektiv belysas och beaktas.

Socialpsykiatri

Det anges i 8 kap. 10 § SoL att socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter deras individuella behov av särskilt stöd.

En person har ett psykiskt funktionshinder om han eller hon på grund av sin funktionsnedsättning har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter på viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma

att bestå under en längre tid. Svårigheterna ska vara en konsekvens av bland annat psykossjukdomar, personlighetssyndrom eller ångesttillstånd.

Personer med skadligt bruk eller beroende

Enligt 13 kap. 10 § SoL ska socialnämnden erbjuda insatser till den som behöver stöd eller vård för att komma ifrån ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Nämnden ska ta de initiativ som krävs för att sådana insatser kan erbjudas dem som har behov av detta.

Enligt 6 kap. 6 § SoL är det socialnämndens skyldighet att motverka skadligt bruk eller beroende av alkohol och andra beroendeframkallande medel, vilket innebär en skyldighet att agera även om den enskilde inte framfört önskemål om hjälp. Även om en möjlighet att framtvinga viss åtgärd föreligger först i en LVM- eller LVU-situation bör nämnden verka med uppsökande verksamhet och erbjuda den frivilliga hjälp som står till buds.

Personer med samsjuklighetsproblematik

Personer med samsjuklighet, det vill säga personer med problem inom flera områden, kan behöva samordnade insatser. Det är av vikt att uppmärksamma samsjuklighet och att behandla tillstånden samtidigt.

Anhöriga

Det anges i 13 kap. 9 § SoL att socialnämnden ska erbjuda stöd till den som vårdar en närstående som är äldre eller långvarigt sjuk och till den som stöder en närstående med funktionsnedsättning.

Personer som är våldsutsatta

Det anges i 13 kap. 1 § SoL att socialnämnden ska erbjuda brottsofferstöd. Insatsen kan riktas till både den som har utsatts för brott och dennes närstående.

I socialnämndens ansvar enligt första stycket ingår att nämnden ska vara uppmärksam på att personer kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation, såsom kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av en närstående man, andra personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av någon närstående samt personer som är eller har varit utsatta för våld eller förtryck med hedersmotiv.

Personer som utövar våld

Det anges i 13 kap. 8 § SoL att socialnämnden ska erbjuda insatser som syftar till att ändra beteendet hos den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp.

Personer med boendeproblematik

Socialtjänsten kan ge stöd till personer som är eller riskerar bli hemlösa. Vi har en central roll när det gäller ett vräkningsförebyggande arbete på olika sätt för att förhindra hemlöshet.

Personer och familjer som riskerar avhysning ska erbjudas stöd. Det är även viktigt att följa upp situationen om en avhysning ändå sker. När barn är berörda har socialtjänsten ett särskilt ansvar att utreda och följa upp barnets situation. Dessa ärenden prioriteras därför alltid.

Personer som av olika skäl hamnat utanför den reguljära bostadsmarknaden kan ges stöd i att hitta en boendelösning.

Personer med övrig social problematik

Om det är oklart vilken målgrupp den enskilde tillhör sker samråd med berörda enheter inom förvaltningen för att avgöra var den enskildes ärende hör hemma och vilken enhet som bäst kan möta behovet av stöd.

Insatser

I 10 kap. SoL framkommer socialnämndens ansvar för att erbjuda insatser som kan ges i olika former och på olika sätt.

Enligt 10 kap. 1 § SoL ansvarar socialnämnden för att erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det.

Vuxenenheten erbjuder insatser både med och utan behovsprövning. Enheten ska vara tillgänglig så att enskilda lätt och enkelt ska nå oss och få önskat stöd.

Den enskildes delaktighet ska vara i fokus för att nå bästa resultat.

Utifrån ny socialtjänstlag så kommer det framöver utvecklas nya insatser utifrån efterfrågan och behov. Vuxenenheten arbetar flexibelt för att möta kommunmedlemmarnas behov av stöd.

Vuxenenhetens insatser utan behovsprövning

Idun

Mottagningen Idun är till för personer under 21 år som har frågor och funderingar kring alkohol- och narkotikaberoende. Stödet kan ges utan behovsprövning och den enskilde kan själv boka tid för ett första möte och hjälpen är kostnadsfri. Information, råd och stöd ges även till den som har någon i sin närhet som det finns oro för.

Insatsen kan även beviljas som en behovsprövad insats.

Den som fyllt 15 år kan ges råd och stöd utan förälder/ vårdnadshavares godkännande men det kan vid behov av mer omfattande insats finnas skäl att kontakta förälder/vårdnadshavare.

Föräldrar är även välkomna att få information och stöd kring frågor som rör droger och beroende.

Individuellt stöd

Kommunmedlemmarna är välkomna att vända sig till Vuxenenheten för att få individuellt stöd utifrån den enskildes specifika behov där den enskildes egna mål med insatsen är styrande.

Stunda öppet hus

Detta är en öppen gruppverksamhet med syfte att förebygga och bryta ensamhet, öka social interaktion samt vara ett lättillgängligt stöd rörande aktuella samhällsfunktioner och myndighetskontakter. Deltagarna i verksamheten är delaktiga i utformandet av innehåll. Kontinuerligt utvecklar vi samverkan med andra enheter.

Kvinnogrupp

Tillsammans med Kvinnojouren i Mark (KIM) erbjuds kvinnor som varit våldsutsatta stöd i grupp.

Anhörigstöd

Anhörigstöd erbjuds till personer som är närstående till någon med skadligt bruk och/eller beroende. Stöd kan även ges till personer som berörs av våld i nära relation.

Kommunmedlemmar kan vända sig anonymt för stöd i form av såväl individuella samtal, familjesamtal och i vissa fall anhöriggrupper. Stödet utgår ifrån anhörigprogrammet CRAFT.

Syftet med stödet till anhöriga är framför allt att minska anhörigas fysiska, psykiska och sociala belastning. Den anhöriga kan genom stödet få en förbättrad livssituation samtidigt som risken att drabbas av ohälsa minskar.

Vuxenenhetens behovsprövade insatser

Boendestöd

Insatsen boendestöd är en praktisk, motiverande, pedagogisk och social insats för personer med varaktig psykisk funktionsnedsättning som syftar till att stärka förmågan att klara vardagen i den egna bostaden och ute i samhället. Boendestöd kan även omfatta aktiviteter utanför det egna hemmet som personen genomför tillsammans med sin boendestödjare.

Boendestödet utför inte service- eller omsorgsinsatser åt den enskilde.

Insatsen beviljas av socialsekreterare inom Vuxenenheten men utförs av boendestödspersonal via Socialpsykiatrienheten.

Sysselsättning

Sysselsättning är en insats för personer i yrkesverksam ålder som till följd av psykisk funktionsnedsättning saknar arbete och inte står till arbetsmarknadens förfogande samt uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning.

Syftet med insatsen är att den enskilde får en meningsfull sysselsättning/aktivitet och att underlätta för den enskilde att få sociala kontakter och ha möjlighet att delta i aktiviteter tillsammans med andra samt stöttning mot arbete och ett självständigt liv.
Insatsen utförs av medarbetare inom Funktionsstöd.

Korttidsplats

Insatsen är till för den enskilde vars aktuella behov inte kan tillgodoses i det egna hemmet och där det finns behov av omfattande personalstöd.

Syftet med insatsen är:

- att utreda behov och söka lämpliga insatser i ett permanent boende
- ge tillfällig avlastning och återhämtning eller
- vid tillfälligt personalbehov dygnet runt

Insatsen ges oftast inte i egen regi och platser köps då av upphandlade aktörer.

Bostad med särskild service

Kommunen ska enligt 8 kap. 11 § SoL inrätta bostäder med särskilt stöd för personer som behöver ett sådant boende till följd av att de möter betydande svårigheter i sin livsföring av fysiska, psykiska eller andra skäl.

Insatsen är till för den enskilde vars behov inte kan tillgodoses i det egna hemmet.

Syftet med insatsen är att den enskilde ska erhålla omvårdnad och individuellt anpassat stöd i den dagliga livsföringen.

Bostad med särskild service ska i första hand beviljas i de bostäder med särskild service som finns i kommunen. I enskilda fall, där behovet inte kan tillgodoses i befintliga platser i kommunen, kan det finnas skäl att bevilja insats utanför kommunen.

Boendebeslut tidsbegränsas oftast inte, men beslutet upprättas med förbehåll med möjlighet till omprövning vid väsentligen förändrade förhållanden. Boendebeslut av extern plats tidsbegränsas oftast med syfte att kunna erbjuda boende i hemkommunen.

Kontaktperson

Insatsen kontaktperson regleras i 11 kapitlet socialtjänstlagen. Kontaktperson är ett stöd för personer med varaktig psykisk funktionsnedsättning, personer med skadligt bruk eller beroende som saknar gemenskap med andra.

Insatsen syftar till att stödja den enskilde i att bryta isolering, aktiveras i samhällslivet för att utveckla sin sociala situation samt känna välbefinnande.

Kontaktpersonen är en medmänniska som ska stötta den enskilde att komma i kontakt med andra människor och komma ut i samhället.

Kontaktpersonen ska inte ses som en permanent lösning utan en väg ut i omvärlden för att bygga relationer och kontakter som sedan ska bära på egen hand. Insatsen ska inte ersätta redan förekommande aktiviteter eller andra insatser. Kontaktpersonen ska uppmuntra den enskilde att ta egna initiativ och knyta egna kontakter och när detta är gjort avslutas insatsen då målet är uppfyllt.

Individuellt stöd

Individuellt stöd utifrån klientens specifika behov kan ges både utan behovsprövning enligt 11 kap. 5 §, och som behovsprövad insats enligt 11 kap. 1 § SoL till olika målgrupper.

Utifrån den enskildes behov kan stödet ges både strukturerat och flexibelt med kunskapsbaserade metoder som grund.

Cesam

Cesam är en samtalsbehandling för personer med skadligt bruk/beroende. För att ta del av denna insats krävs en grundläggande stabilitet. De personer som beviljas insatsen bör vara motiverade till förändring och känna sig redo för sin behandlingsinsats.

Individuell behandlarkontakt

Denna insats erbjuder ett mer flexibelt stöd då personens behov kan vara mer omfattande. Som till exempel kontakter med sjukvård, myndigheter eller att skapa struktur i vardagen.

Kraftvärk

Kraftvärk är en individuellt anpassad, strukturerad gruppbehandling som bygger på den enskildes delaktighet och beviljas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Kraftvärks grundtanke är en helhetssyn kring den enskilde där flera livsområden ingår som en del i behandlingen. Grunden i den strukturerade behandlingen är samtal i grupp med CRA (Community Reinforcement Approach) som metod.

Kraftvärk bedrivs 5 dagar i veckan och insatsen beviljas inledningsvis i 12 veckor men kan förlängas efter behov. Syftet med insatsen är att den enskilde ska nå sitt mål med förändring mot ett drogfriare liv.

Tvångsvård

I vissa fall när det står klart att frivilliga insatser inte bedöms tillräckliga ska vård ges i form av tvångsvård.

Det anges i 9 kap.8 § att staten ska tillgodose behovet av sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilda ungdomshem) och sådana hem som avses i 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM-hem).

Boende med stöd/stödboende

Om den enskildes behov inte kan tillgodoses genom insatser i det egna hemmet kan den enskilde vara berättigad till boende med stöd/stödboende enligt 9 kap. 10 § SoL. Socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter deras individuella behov av särskilt stöd.

Insatsen syftar till att den enskilde ges förutsättningar att stabiliseras i sitt mående, utveckla förmågor att hantera ett boende på egen hand och nå en skälig livssituation.

Boende med stöd köps externt av främst upphandlade aktörer.

HVB (hem för vård eller boende)

Vuxenenheten kan vid behov bevilja insats i form av behandling på behandlingshem.

Enligt 9 kap. 4 § SoL avses med hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende.

En utredning kan leda fram till en bedömning om att behandling på behandlingshem är den lämpligaste behandlingsformen under en tid. Socialtjänsten ska utifrån den enskildes delaktighet, behov, individens önskan och motivation, ta ställning till lämplig behandlingsform och behandlingsmetod. Detta blir avgörande för vilket behandlingshem som beviljas.

Syftet med insatsen är att en person med skadligt bruk eller beroende genom behandling kan uppnå sitt mål om förändring samt drogfrihet och stabilt mående. Platser på behandlingshem köps externt och i första hand från upphandlade utförare.

Insatser för personer som är våldsutsatta

Stöd kan ges till den som är våldsutsatt genom insats i form av stödsamtal för att stärka den enskilde i sin livssituation. Insatsen kan ges både med och utan behovsprövning.

Syfte med insatsen är att den enskilde ska uppnå ett liv fritt från våld, känna ökad trygghet och en förbättrad livssituation.

Utifrån barnperspektivet är det av vikt att stärka föräldraförmågan för att värna barnets behov.

Skyddat boende

Det anges i 9 kap. 5 § SoL att socialnämnden ansvarar för att enskilda som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

Enligt 9 kap. 6 § SoL avses med skyddat boende avses ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Om ett sådant boende drivs av ett privaträttsligt organ eller en fysisk person, krävs dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt och har tillstånd.

I de fall den som behöver skydd har barn och även barnet behöver skyddas sker nära samverkan med Familjeenheten. Barnet placeras enligt 3 kap. 1 § lag om placering av barn i skyddat boende, LSB.

Om en vårdnadshavare beviljas skyddat boende enligt SoL kan barnet placeras tillsammans med den föräldern om det finns en direkt eller indirekt risk, utan godkännande av den andre vårdnadshavaren. Beslut fattas separat via Familjeenheten för barnet.

Insatser för personer som utövar våld

Individuellt stöd kan ges till den person som utövar våld för att ändra sitt beteende

I ärende som kommer till socialtjänstens kännedom där personer utsatts för eller bevittnat våld är det av stor vikt att erbjuda även den person som utövar våldshandlingar stöd.

Stöd till personer i hemlöshet/tillfälligt boende

Behov av insats i form av boende i någon form kan uppkomma för enskilda. Vandrarhem, träningslägenhet, kommunalt kontrakt eller bostad först kan beviljas utifrån behov.

Träningslägenhet

Den som berörs av denna insats kan vara:

- Vuxen person över 18 år med hemvist i Marks kommun som är i behov av ett boende och någon form av stödinsats från socialtjänsten
- barnfamiljer som riskerar att bli eller är bostadslösa

Barnets bästa ska alltid beaktas när barn berörs av tillfälligt boende. Bostadslöshet i sig är inget skäl till att bevilja en träningslägenhetsinsats.

I insatsen ingår stöd utifrån behov för den sociala problematik som försvårar för den enskilde att finna eller behålla bostad på den reguljära bostadsmarknaden.

Kommunalt kontrakt:

Vuxna personer från 18 år med hemvist i Marks kommun som är i behov av ett eget boende. Det kan främst gälla barnfamiljer för att undvika tillfälliga boende på till exempel vandrarhem.

Bedömning görs om det på sikt finns förutsättningar att överta bostaden som ett eget kontrakt baserat på Marks bostads riktlinjer för godkännande av hyresgäst.

Under den kommunala kontraktstiden görs en handlingsplan för att framöver kunna uppfylla bostadsbolagets krav på att till exempel inte ha hyresskulder.

Ansökan ska göras till bostadsbolaget i slutet av insatstiden för att få godkännande att överta kontraktet.

Syftet med insatsen är att uppnå krav för ett övertagande till ett eget kontrakt och främst för barnfamiljer trygga ett stabilt boende.

Bostad Först

Bostad Först är en modell där målsättningen är att hyresgästen ska bo kvar i sin lägenhet på samma villkor som övriga hyresgäster, må väl psykiskt och fysiskt samt ha en meningsfull vardag.

Om man beviljas denna insats ges man möjlighet att efter 18 månader ta över kontraktet som sitt eget. Den som beviljas ett Bostad Först-kontrakt beviljas även en stödperson i syfte att stödja och stärka förmågan att hantera ett eget boende. Insatsen är en samverkan med Marks bostad som ska godkänna den sökande.

Boendesocialt stöd

Socialtjänsten har en central roll när det gäller insatser och samverkan för att motverka, förhindra hemlöshet och förebygga avhysningar, samt erbjuda stöd till enskilda personer och familjer som hotas av hemlöshet och/eller avhysning samt utestängning från bostadsmarknaden. Socialstyrelsen har tagit fram en vägledning med syfte att stödja socialtjänsten i arbetet mot avhysningar vilken är vägledande för teamet i detta arbete.

Få händelser skapar en så stor risk för hemlöshet och en drastiskt försvagad position på bostadsmarknaden som att bli avhyst. Socialtjänstens arbete med att förebygga avhysningar utgör en betydelsefull del i samhällets samlade insatser.

Forskning pekar på att personer som en gång blivit avhysta har mycket svårt att åter komma in på bostadsmarknaden. Vuxenenheten har en strukturerad samverkan med övriga enheter inom Individ och familjeomsorgen, kommunala bostadsbolaget Marks Bostads AB, enskilda fastighetsägare och Kronofogden i det vräkningsförebyggande arbetet.

Boendehandläggare är de medarbetare som ansvarar för enhetens vräkningsförebyggande arbete.

När det finns risk för att en person eller familj ska avhysas från sin bostad är det viktigt att socialtjänstens personal har kunskap om hur processen för avhysningar går till.

Socialtjänstens förebyggande arbete handlar om att stödja personer och familjer som riskerar att förlora sitt boende, ofta på grund av ekonomiska svårigheter som hyresskulder. Socialtjänsten tar kontakt med personer som riskerar att bli avhysta, erbjuder stöd för att hitta lösningar, kontakt med budget- och skuldrådgivning, samt samverkar med hyresvärdar för att i god tid fånga upp och hjälpa personer innan en avhysning sker. Detta är en viktig del i arbetet för att minska hemlöshet, särskilt för barnfamiljer.

Avgifter

Vissa behovsprövade insatser är avgiftsbelagda såsom korttidsplats och olika boendeformer, efter fastställda avgifter och taxor i kommunen eller hyresdel, med hänsyn till den enskildes betalningsförmåga.

Utifrån den enskildes betalningsförmåga kan även avgift tas ut för personer som erhåller behandling på HVB med en dygnskostnad för kost och logi.

Metoder

Socialpsykiatri

Arbetet inom socialpsykiatrin baseras på Socialstyrelsens rekommenderade metoder, IBIC individens behov i centrum, Ett självständigt liv (ESL) och lågaffektivt bemötande.

IBIC (individens behov i centrum)

Utredningsmetoden IBIC, är en arbetsmetod som används i socialtjänsten för att beskriva resurser, behov och mål för personer med behov av stöd i det dagliga livet. IBIC bygger på ICF som är WHO:s klassifikation av funktionshinder, funktionstillstånd och hälsa.

Mål och önskvärd utveckling hos individen med stöd av beviljade insatser beskrivs också på ett strukturerat sätt och med ett gemensamt ”språk”. Detta skapar förutsättningar för en mer likvärdig och kvalitetssäkrad socialtjänst. Det ger också möjlighet till jämförelse mellan verksamheter och kommuner på ett mer likvärdigt sätt och möjlighet till återanvändning av information om individen.

ESL (Ett självständigt liv)

ESL är en socialpedagogisk behandlingsmodell för personer med psykisk funktionsnedsättning, särskilt schizofreni. Metoden syftar till att ge ökade möjligheter till ett självständigt liv genom att ge personen ökade kunskaper om sin sjukdom och färdigheter inom olika livsområden, för att bättre kunna hantera de svårigheter som sjukdomen eller funktionsnedsättningen medför. Metoden hjälper individer som har svårigheter att klara av vardagliga aktiviteter eller det sociala samspelet med andra, exempelvis att kunna ha eller

upprätthålla ändamålsenliga kontakter med vård, stöd och service. Insatsen är ett komplement till medicinering och annan sedvanlig behandling. Metoden kan användas såväl i individuell kontakt som i grupp.

Lågaffektivt bemötande

Lågaffektivt bemötande är en av Socialstyrelsens rekommenderade metod att använda i bemötande av personer med bristande förmåga till affektreglering för att i stunden förebygga eller minska utmanande beteende. Lågaffektivt bemötande kan användas både i förebyggande syfte och när ett utmanande beteende har uppkommit. Genom att personalen försöker anpassa bemötandet efter personens sinnesstämning och ställer rimliga krav utifrån den aktuella situationen kan de hjälpa personen att hantera sina känslor och på så vis förebygga ett utmanande beteende. Metoden fokuserar på personalens bemötande av personen, inte på själva beteendet.

Skadligt bruk och beroende

Både Socialstyrelsen och de Nationella riktlinjerna rekommenderar att bedömningsinstrument ska användas för att identifiera eventuella alkohol- eller narkotikaproblem som kan underlätta bedömning av behandlingsform samt kan användas för att följa utfall av åtgärder. Instrument som kan användas för att identifiera problem (screeninginstrument) kan också användas för att återkoppla resultatet till klienten. Det är ett bra sätt att samla in information och göra den jämförbar.

Instrumenten kan också användas vid uppföljning efter behandlingens avslutande, för att avgöra om den har lett till önskat resultat.

AUDIT och DUDIT

AUDIT och DUDIT används för att upptäcka risk- eller beroendeproblematik, att uppmärksamma personer på sitt eget beteende och tydliggöra förändringsbehov.

AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) är ett screeninginstrument avseende alkoholproblem. Formuläret har tagits fram av WHO. AUDIT har översatts och kvalitetssäkrats till svenska förhållanden och används inom flertalet olika myndigheter och verksamheter. Formuläret har visat god känslighet och träffsäkerhet för screening av alkoholproblem.

DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) är ett screeninginstrument som används för att tidigt identifiera personer som har drogproblem.

ASI (Addiction Severity Index)

ASI är en standardiserad bedömningsmetod i intervjuform avsedd att användas vid beroendeproblematik.

Enligt Socialstyrelsens rekommendation bör socialtjänsten använda ASI för att bedöma hjälpbehov för personer med beroendeproblematik. Avgörande för

rekommendationen är att instrumentet fungerar väl för att utforska hjälpbehov hos personer med beroendeproblematik.

ASI används vid utredning och uppföljning. Då ASI genomförs i intervjuform bidrar metoden till den enskildes delaktighet i utredningsarbetet.

Motiverande samtal (MI, Motivational Interviewing)

MI är en förändringsinriktad, klientcentrerad och samtidigt styrande samtalsmetodik, som kan användas inom flera livsområden. Används både under utredning och behandlingsarbete.

Återfallsprevention (ÅP)

Återfallsprevention är en manualbaserad behandlingsmetod som utgår från kognitiv beteendeterapi. Metoden syftar till att ge individer färdigheter att kunna identifiera, undvika och hantera risker för återfall. En återfallspreventiv färdighet är också att kunna begränsa återfall när de inträffar.

Används när personer har påbörjat en förändring och behöver stöd i att vara nykter och drogfri.

CRA (Community Reinforcement Approach)

CRA är ett strukturerat behandlingsprogram för beroende av alkohol eller droger. Den bygger på inlärningspsykologi och kognitiv beteendeterapi och lär personer att identifiera högrisksituationer för återfall och kognitiva tekniker för att hantera tankar på alkohol och drickande. Fokus ligger på, för klienten, positiva och tillfredställande aktiviteter och beteenden.

A-CRA (Adolescent Community Reinforcement Approach),
är liksom CRA ett strukturerat behandlingsprogram som riktar sig till ungdomar och unga vuxna. Vårdnadshavare eller annan viktig vuxen i ungdomens liv är en förutsättning då behandlingen inbegriper ungdomen men även vuxna i dess närhet. Detta är en vidareutveckling av CRA då de vilar på samma grund.

ACC syftar till att minska risken för återfall och hjälpa ungdomar och unga vuxna att bibehålla drogfrihet efter genomgången behandling för skadligt bruk eller beroende. Behandlingen hålls av en case manager som inte bara håller i själva behandlingen utan även hjälper till med praktiska saker som främjar drogfrihet, såsom att se till att ungdomen kommer till skola eller jobb samt har givande fritidsaktiviteter.

CRAFT (Community Reinforcement Approach and Family Training), är ett behandlingsprogram med familj och anhöriga i fokus. Grunden i programmet är att värna de anhöriga och deras hälsa men även att poängtera deras viktiga roll i att stödja personen i sin närhet med beroendeproblematik att förändra sin livssituation.

ACT kan användas för att skapa acceptans, motivation och drivkraft till förändring och kan till exempel användas vid skadligt bruk eller beroende, eller kriminalitet. ACT kan genomföras i grupp men ges även individuellt. ACT är en av de senare formerna av KBT.

Samsjuklighet

FACT

FACT är en metod i syfte att samordna en integrerad psykiatri och socialtjänst.

Det är ett samarbete över huvudmannagränserna när det gäller patienter med både en allvarlig psykisk sjukdom och ett svårt substansbrukssyndrom.

FACT-teamets uppdrag är att utgöra ett integrerat och verksamhetsöverskridande flexibelt och aktivt uppsökande behandlingsteam inom beroendevård.

FACT består av Ett inre och ett yttre team

Det inre teamet består av;

Läkare psykiater, psykolog, sjuksköterska (case manager), socionom, arbetsterapeut samt peer-support som är stationerade inom Psykiatrin.

Yttre team bildas i varje kommun som ingår i samverkan där en samordnarfunktion ansvarar för att hålla samman information och insatser som ges i hemmet av kommunen.

Samverkan inleds i februari 2026 i projektform med utvärdering efter 2 år.

Våld i nära relation

Samtal om frihet, Samtal om våld och Samtal om trygghet.

Dessa metoder ska ses som liknande behandlingsstrukturer för att möta tre separata målgrupper. De som är våldsutsatta, de personer som väljer att utöva våld och den sistnämnda vänder sig till ungdomar 15–20 år.